

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Remiss avseende Riksantikvarieämbetets rapport om Faro-konventionen - Europarådets ramkonvention om kulturarvets samhälleliga värde

Boverket delar Riksantikvarieämbetets (RAÄ) syn att en ratificering av Faro-konventionen handlar om att verka i konventionens anda, inte om att uppfylla specifika villkor. Utifrån denna avgränsning tillstyrker Boverket rekommendationen att Sverige ska ratificera Farokonventionen. Boverket delar RAÄ:s uppfattning att Farokonventionen ligger i linje med dagens kulturpolitiska och kulturmiljöpolitiska mål. Vidare är den ett komplement till övriga internationella överenskommelser kring kulturarv som Sverige ställt sig bakom samt möter centrala frågor inom kulturmiljöarbetet. En ratificering kan ses som en solidaritetshandling. Med föreslagen avgränsning bör en ratificering kunna genomföras utan författningsmässiga ändringar.

Boverket anser att Sveriges implementering troligen sker bäst om den genomförs av en utsedd aktör i bred samverkan med andra. Berörda myndigheter behöver få uppdrag anpassade till sina politikområden samt resurser att genomföra dem.

RAÄ:s rapport är genomarbetad och lyfter såväl möjligheter som hinder. Att rapporten saknar ekonomiska konsekvensanalyser är visserligen en svaghet, men förståeligt med vald avgränsning. Boverket ställer sig bakom både de beskrivningar som görs och de positiva konsekvenser respektive utmaningar som lyfts fram. Boverket har nedan kommenterat de utmaningar som vi anser vara mest angeläget att på nationell nivå arbeta vidare med inför en eventuell ratificering.

Nödvändigheten att kommunicera vald avgränsning

Boverket delar RAÄ:s syn att önskemålen på kulturarvets inflytande så som det beskrivs i avsnitt 7:1 svårigen kan genomföras i praktiken. Detta är inte heller nödvändigt med den avgränsning som föreslås (se avsnittet *Rekommendation*).

Det är av dock av största vikt Sverige tydligt kommuniserar detta synsätt inför en eventuell ratificering och implementering av Farokonventionen.

Svårigheter med en bred kulturarvsdefinition

Farokonventionens kulturarvsbegrepp är det hittills bredaste i konventionssammanhang. En så bred definition kan vara problematisk att operationalisera i ett sektoriserat samhällssystem. För att konventionen på avsett vis ska bli relevant för flera politikområden är det viktigt att komma till klarhet med vad definitionen innebär för Sverige och för respektive aktör.

Farokonventionen har en övertro till kulturarvets förmåga att funktionellt tjäna samhället. Denna risk måste Sverige förhålla sig till inför en ratificering, så även svårigheter med ett mer flyktigt definierat kulturarv, anpassat till rådande samhällsprocesser. Strategier för att motverka att kulturarvet används exkluderande och splittrande bör tas fram.

Problematisera kulturarvets roll för ekonomisk hållbar utveckling

Rapporten beskriver på ett tydligt sätt riskerna med konventionens ekonomiserade av kulturarvet. Såväl en avsmalnad och standardiserad kulturarvssyn som kulturarvets minskande egenvärde kan medföra ett överutnyttjande av kulturarvet som ekonomisk resurs. Boverket ser det som mycket angeläget att utveckla metoder för att möta denna utveckling. Centralt blir då att se samspelet mellan hållbarhetsdimensionerna. Boverket anser att bristen i dagens samhälle på helhetseende i kombination med avsaknaden på problematisering av hållbarhetsbegreppet (med ett osynliggörande av hierarkier och maktrelationer mellan ekonomisk, miljömässig, social och kulturell hållbarhet som följd) är en viktig kunskapslucka att fylla.

Oklarheter kring Heritage Communities

Genom att utgå från människan istället för kulturarv tar Farokonventionen avstamp på individnivå. I syfte att öka medborgarens rättighet att delta i kulturarvsprocesserna betonas en ökad samverkan inte bara mellan individer utan även mellan medborgargrupper och professionella samt mellan olika politikområden. Samverkansmodellen *Heritage Communities* presenteras som en lösning för ökad delaktighet. Vad begreppet exakt innebär bör dock utvecklas, så även hur modellen kan användas för att gynna nationell och internationell samverkan. *Heritage Communities* kan troligen rymma långt fler aktörer än vad som hittills varit gängse i svensk förvaltningspraxis. En väl fungerande samverkan med civilsamhället kräver därför ett förtydligande av vilka som ingår i civilsamhället samt var och på vilket sätt deras engagemang tar sig uttryck.

Farokonventionen duckar för några viktiga utmaningar inom samverkan, inte minst risken att *Heritage Communities* används som politiska plattformar samt att grupper utesluts från beslutsprocesser. Utmaningen att hantera resultat från medborgardialog i politiska beslut och kulturarvsförvaltning bemöts inte. För att samverkansmodellen ska fungera på önskat sätt behövs relationen mellan individ och "kulturarvsexperten" utvecklas. RAA:s frågeställning kring behovet av

en mer framträdande expertroll, tvärt emot konventionens intentioner, är här relevant att arbeta vidare med.

Risk med en övertro till digitala medier

Farokonventionen genomsyras av en övertro till digitala medier som en lösning på bl.a. samverkansproblem. Det övergripande syftet med digitalisering är, enligt Farokonventionen, att säkerställa ett kollektivt minne genom tillgänglighet och spridning av mångfald. Rapporten visar dock på en utveckling i motsatt riktning, exempelvis skapas inte ny information i tänkt omfattning. Som rapporten konstaterar kvarstår också frågor kring administration och säkerställande av digitala system.

Övriga synpunkter

Plan- och bygglagen (2010:900) ska främja en hållbar samhällsutveckling för såväl dagens som framtidens medborgare. Då lagen utgår från en kommuns geografiska utsträckning omfattas såväl det kulturhistoriskt ”vardagliga” som ”värdefulla”, d.v.s. PBL är den lagstiftning som har störst påverkan på vad som planeras, byggs och förvaltas i vårt land. Boverket vill därför peka på kommunernas roll i kulturmiljöarbetet. Boverket ser det som självklart att dessa inkluderas i det som i rapporten benämns ”svensk offentlig kulturmiljöförvaltning”.

Rapporten lyfter ett flertal gånger behovet av en förstärkt kompetensförstärkning och kulturarvsforskning. Boverket vill nämna ”*Forskningsöversikt Hållbar stadsutveckling*” som belyser de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar stadsutveckling och dess kopplingar till angränsande forskningsområden.¹ Skiften togs fram 2011 gemensamt av Formas, Boverket, RAÄ och nuvarande Statens centrum för arkitektur och design.

Boverket har i detta yttrande främst koncentrerat sig på förslag som kopplar till Boverkets verksamhetsansvar för frågor om byggd miljö, hushållning med mark- och vattenområden, fysisk planering, byggande och förvaltning av bebyggelse, boende och bostadsfinansiering.

I detta ärende har generaldirektör Janna Valik beslutat. Expert Suzanne Pluntke har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även avdelningschef Ylva Aller, rättschef Yvonne Svensson och enhetschef Sofie Adolfsson Jörby deltagit.

Janna Valik
generaldirektör

Suzanne Pluntke
expert

¹ Formas Rapport 2:2011 (ISBN 978-91-5406055-9)